

Sag C-317/20

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

16. juli 2020

Forelæggende ret:

Landgericht Mainz (Tyskland)

Afgørelse af:

10. juni 2020

Sagsøger:

KX

Sagsøgt:

PY GmbH

[Udelades]

Landgericht

Mainz

Kendelse

I sagen

KX

– sagsøger –

[udelades]

mod

PY GmbH

– sagsøgt –

[udelades]

om erstatning

har Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) tredje afdeling for civile sager afsagt følgende kendelse:

1. Sagen udsættes.
2. Den Europæiske Unions Domstol forelægges i henhold til artikel 267, stk. 1, litra a), og stk. 3, TEUF følgende spørgsmål vedrørende fortolkningen af EU-retten:

Skal artikel 18, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område [org. s. 2] fortolkes således, at bestemmelsen foruden at regulere den internationale kompetence også fastsætter en regel om de nationale domstoles stedlige kompetence i sager om rejsekontrakter, som skal overholdes af den ret, der træffer afgørelse i sagen, når såvel forbrugeren i sin egenskab af rejsende som hans kontrahent, rejsearrangøren, har deres bopæl i samme medlemsstat, men rejsemålet ikke ligger i denne medlemsstat, men i udlandet (såkaldte »uægte in-landssager«), med den konsekvens, at forbrugeren som supplement til de nationale kompetenceregler kan anlægge sag mod rejsearrangøren vedrørende kontrakten ved retten på det sted, hvor han har sin bopæl?

Præmisser:

A.

1. De faktiske omstændigheder i den forelagte sag er de følgende:
2. Sagsøgeren har rejst krav mod sagsøgte, en rejsearrangør med hjemsted i [udelades], Forbundsrepublikken Tyskland, om betaling af erstatning for svie og smerte samt erstatning for tabt fortjeneste og erstatning af udgifter til husførelse på i alt godt 43 000,00 EUR på grund af en ulykke, som skete den 27. juli 2015 under sagsøgerens ferierejse på udendørsarealerne ved hotellet [udelades] i Tyrkiet. Sagsøgeren hævder, at der på grunden tilhørende sagsøgtes kontrakthotel i Tyrkiet befandt sig en trappe af marmor, og at der på denne var et gennemsigtigt lag af salt og fugt. Der var ingen advarsler om, at trappen var glat, og heller ingen sikkerhedsforanstaltninger mod den glatte trappe, selv om andre gæster tidligere var gledet på trappen. Sagsøgeren faldt på grund af den glatte trappe og pådrog sig inoperable brud på haleben, bækken og korsben samt multiple kontusioner, som hun til dels stadig lider under, også psykisk. Erstatningsansvar inden for og uden for kontrakt kan komme i betragtning.

3. Sagsøgeren bestilte ferierejsen hos rejsebureauet [udelades] i [udelades] Mainz, Forbundsrepublikken Tyskland, ved hjælp af fjernkommunikationsmidler, idet rejsebureauet formidlede indgåelse af kontrakten mellem sagsøgeren som rejsende og sagsøgte som rejsearrangør, men ikke selv blev part i kontrakten og ikke er sagsøgtes forretningssted. Genstanden for kontrakten **[org. s. 3]** mellem parterne var en samlet pakke af rejseydelser.
4. Sagsøgeren, som på tidspunktet for kontraktens indgåelse selv boede i Mainz, Forbundsrepublikken Tyskland, og fortsat bor der, har anlagt sag ved Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz).
5. Sagsøgeren er af den opfattelse, at Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) er stedligt kompetent, og henviser i denne forbindelse til artikel 18 i forordning (EF) nr. 1215/2012 [udelades] (herefter »forordning nr. 1215« [udelades]). Artikel 18, stk. 1, andet alternativ, i forordning nr. 1215 regulerer ikke kun den internationale kompetence, men også den stedlige kompetence for domstole i en medlemsstat. Det er derfor retten på sagsøgerens hjemsted som forbruger, der er kompetent, dvs. Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz). Sagsøgeren har kun nedlagt subsidiær påstand om henvisning af sagen til Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover), hvor sagsøgte efter national ret har sit almindelige værning (§ 12 og § 17, stk. 1, i Zivilprozessordnung (den civile retsplejelov, herefter »ZPO«)).
6. Sagsøgte gør gældende, at Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) ikke har stedlig kompetence, og har nedlagt påstand om frifindelse. Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) kompetence følger ifølge sagsøgte ikke af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215, idet sagen ikke har den fornødne grænseoverskridende relation. Det er imidlertid en anvendelsesbetingelse for samtlige bestemmelser i forordning nr. 1215, at den pågældende sag har denne grænseoverskridende relation. Til fordel for dette synspunkt taler ikke mindst fjerde betragtning til forordningen. Forordningen er begrænset til det minimum, der kræves til at opfylde målene, og går ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå disse mål. Den bærende grundtanke i forordning nr. 1215 er imidlertid reguleringen af den internationale kompetence, som skal sikre, at parterne i en tvist har adgang til et sikkert værning og ikke er tvunget til at søge retsbeskyttelse i en anden medlemsstat eller i et tredjeland. Heraf følger, at forordningen principielt ikke har til formål at gribe ind i nationale kompetenceregler, hvis disse sikrer en rimelig retsbeskyttelse i den stat, som parten hører til [udelades].
7. En tilstrækkelig udlandsrelation følger ikke af det forhold alene, at en pakkerejse er international, eller at rejsemålet ligger i udlandet. **[Org. s. 4]**

B.

8. De relevante bestemmelser i tysk ret for sagens afgørelse er i den affattelse, som finder anvendelse i den forelagte sag, affattet således:

Zivilprozessordnung (civil retsplejelov, ZPO)

9. § 12 Almindeligt værneting; begreb

Den ret, hvor en person har sit almindelige værneting, har kompetence for alle søgsmål mod den pågældende person, medmindre der er fastsat enekompetence for et søgsmål.

10. § 17 Almindeligt værneting for juridiske personer

(1) Det almindelige værneting for kommuner, korporationer samt selskaber, andelsselskaber eller andre foreninger og stiftelser, anstalter og formuemasser, der kan søges som sådanne, bestemmes af deres hjemsted. Som hjemsted anses, medmindre andet fremgår, det sted, hvor administrationen føres.

[...]

11. § 21 Særligt værneting for forretningsstedet

(1) Hvis en person har et forretningssted til drift af en fabrik, en handel eller et andet erhverv, hvorfra der indgås handler direkte, kan alle søgsmål mod den pågældende, som har relation til forretningsstedets drift, anlægges ved retten på det sted, hvor forretningsstedet er beliggende.

[...]

12. § 29 Opfyldelsesstedet som særligt værneting [org. s. 5]

(1) For tvister i forbindelse med kontraktforhold eller om kontraktforholdets beståen er retten på det sted kompetent, hvor den omtvistede forpligtelse skal opfyldes.

[...]

13. [Bestemmelse om udsættelse af den nationale procedure] [udelades]

[...]

14. § 281 Henvielse ved manglende kompetence

(1) Hvis det på grund af reglerne om retternes stedlige eller saglige kompetence må fastslås, at retten ikke har kompetence, skal den ret, som sagen er indbragt for, såfremt den kompetente ret kan fastslås, efter anmodning fra sagsøger ved kendelse erklære sig for inkompetent og henvise sagen til den kompetente ret. Hvis flere retter er kompetente, henvises sagen til den ret, som sagsøgeren vælger.

(2) Anmodninger og erklæringer vedrørende rettens kompetence kan afgives over for justitssekretæren. Kendelsen kan ikke kæres. Sagen anses for anlagt ved

den i kendelsen nævnte ret, når sagsakterne er modtaget. Kendelsen er bindende for denne ret.

[...]

15. § 513 Appelgrunde

[...] **[org. s. 6]**

(3) Appellen kan ikke støttes på, at retten i første instans med urette anså sig for kompetent.

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Forbundsrepublikken Tysklands grundlov, herefter »GG«)

16. Artikel 101

(1) Særdomstole er ulovlige. Ingen må fratages retten til domstolsprøvelse ved en domstol, der er oprettet ved lov.

[...]

C.

17. Spørgsmålet om, hvorvidt Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) skal træffe en realitetsafgørelse om sagsøgerens påstande, afhænger af, om Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) har den stedlige kompetence.

18. I henhold til Forbundsrepublikken Tysklands nationale bestemmelser har Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) ikke stedlig kompetence.

19. I henhold til de almindelige værnetingsregler i ZPO's § 12 og § 17 er retten på det sagsøgte selskabs hjemsted stedligt kompetent, også når sagsøgeren er forbruger og sagsøgte en virksomhed i retsformen Gesellschaft mit beschränkter Haftung (selskab med begrænset ansvar, GmbH). Sagsøgtes administration og dermed hjemsted befinder sig i Hannover, og Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover) er således stedligt kompetent i henhold til ZPO's § 12 og § 17.

20. Der foreligger heller ikke et særligt værneting for Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz), som kan konkurrere med reglerne om det almindelige værneting. En stedlig kompetence for Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) følger heller ikke af ZPO's § 21, stk. 1, da rejsebureauet [udelades] i Mainz ikke er et forretningssted for sagsøgte. Et forretningssted som omhandlet i ZPO's § 21 er nemlig ethvert driftskontor, som af indehaveren oprettes på et andet sted end hans hjemsted for en vis varighed, drives i hans navn og for hans regning og som regel er berettiget til at indgå aftaler og

handle selvstændigt, [**org. s. 7**] dvs. ved egne beslutninger [udelades]. Sagsøgte er imidlertid ikke indehaver af rejsebureauet, idet det er [udelades][og] rejsebureauet drives heller ikke i sagsøgtes navn.

21. Endelig følger Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) stedlige kompetence heller ikke af ZPO's § 29, for der er ingen indikationer af, at sagsøgtes forpligtelser i henhold til den samlede pakke af rejseydelser, som ved kontrakt blev aftalt med sagsøgeren, skulle leveres i Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) område. Navnlig findes der i Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) område ingen lufthavn, hvorfra sagsøgeren kunne være fløjet til Tyrkiet. Bortset fra det er det en – formentlig fremherskende – opfattelse i national retspraksis, at afgangsstedet for flyrejsen i forbindelse med en rejsekontrakt ikke begrundet et værning på opfyldelsesstedet i henhold til ZPO's § 29 [udelades].
22. Stedlig kompetence for Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) kan kun følge af en anvendelse af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215.

D.

23. I den nationale retspraksis og retslitteratur findes der forskellige opfattelser af spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelsen i artikel 18, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at den i tilfælde, hvor en forbruger med bopæl i en medlemsstat har indgået en kontrakt om en rejse til et udenlandsk rejsemål med en rejsearrangør med hjemsted i samme medlemsstat (såkaldte »uægte indlandssager«) medfører, at sagen kan anlægges ved retten på forbrugerens bopæl. Spørgsmålet er endnu ikke afgjort på nationalt højesteretsniveau.
 - 1.
24. Ifølge den nok fremherskende opfattelse i retspraksis [udelades] [**org. s. 8**] [udelades] forudsætter anvendelsen af forordning nr. 1215 en grænseoverskridende relation i den forstand, at forbrugeren og kontrahenten skal have hjemsted i forskellige EU-medlemsstater. Udlandsrelationen, som er en betingelse for, at forordning nr. 1215 finder anvendelse, foreligger derimod ikke, hvis de faktiske omstændigheder har en anden udlandsrelation, f.eks. hvis begge parter har hjemsted i samme medlemsstat og udlandsrelationen kun foreligger på grund af et rejsemål i udlandet. For det første fremgår det af betragtningerne til forordningen, at undtagelsen fra princippet om kompetence på sagsøgtes bopæl (15. betragtning) i forbindelse med forbrugeraftaler kun findes for at beskytte forbrugeren gennem kompetenceregler, som er gunstigere for denne parts interesser end de almindelige kompetenceregler (18. betragtning). Deraf følger, at en sådan særlig beskyttelse kun er nødvendig, hvis der på grund af den indbyrdes handel inden for EU opstår besværlige distancer mellem forbrugerens bopæl og

den egentligt kompetente ret. Ligger udlandsrelationen derimod kun i rejsemålet, er der derfor heller ikke behov for at anvende artikel 18, stk. 1, andet alternativ, i forordning nr. 1215. For det andet skal der tages hensyn til, at bestemmelserne i forordning nr. 1215 – såfremt de afviger fra det generelle princip *actor sequitur forum rei* – skal fortolkes strengt.

25. Til støtte for denne opfattelse argumenteres desuden med Den Europæiske Domstols praksis vedrørende forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 (jf. [udelades] [dom af 19.12.2013, Corman-Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, og af 17.11.2011, Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745]). Denne må ligeledes gælde for forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012. Til fordel for dette synspunkt taler ikke mindst fjerde betragtning, hvorefter forordningen begrænser sig til det nødvendige minimum for at nå målene og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt herfor. Den bærende tanke i forordning nr. 1215 er imidlertid reguleringen af den internationale kompetence, som skal sikre, at parterne i en tvist har adgang til et sikkert værneting og ikke er tvunget til at søge retsbeskyttelse i en anden medlemsstat eller i et tredjeland. Heraf følger, at forordningen principielt ikke har til formål at gribe ind i nationale kompetenceregler, hvis disse sikrer rimelig retsbeskyttelse i den stat, som parten hører til. I overensstemmelse hermed er det i et tilfælde, hvor en forbruger i en medlemsstat rejser sag mod en kontrahent fra samme medlemsstat, til hinder for anvendelse af artikel 17 og 18 i forordning nr. 1215, [org. s. 9] at begge parter har hjemsted i indlandet og en udlandsrelation ikke kan begrundes på en anden, væsentlig måde.
26. Formålet med artikel 15 og 16 i forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 var at beskytte forbrugeren mod at skulle underkaste sig en for ham ukendt retsorden med et for ham eventuelt ukendt sprog, men ikke at sætte de tyske retsplejeregler ud af kraft i forbindelse med rent indenlandske tvister, som ikke har nogen fællesskabsretlig relation. Heller ikke den nye affattelse af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215 sigter mod at regulere den tyske procesret i forbindelse med rent indenlandske tvister. Tilføjelsen, som blev indført med den nye affattelse af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215, og hvorefter sager, som en forbruger agter at rejse mod sin medkontrahent, kan anlægges ved retten på det sted, hvor forbrugeren har bopæl, »uanset medkontrahentens bopæl«, fører ikke til en afvigende vurdering. Tilføjelsen lader ikke kravet om, at tvisten skal have relation til udlandet, bortfalde, men skal i stedet fortolkes således, at tilføjelsen alene bliver relevant i de tvister, hvor sagsøgte ikke har bopæl i en medlemsstat, men bor i et tredjeland. Formålet med tilføjelsen er ikke at indføre et nyt værneting for forbrugertvister, men blot at indføre et særligt værneting for de sager, hvor sagsøgte har sin bopæl i et tredjeland. I modsat fald ville dette medføre, at et værneting på forbrugers bopæl nu ville være begrundet i samtlige aftaler, som er nævnt i artikel 17 i forordning nr. 1215, og som involverer en forbruger. Dermed ville de tyske civile retsplejeregler om fastsættelsen af værneting i henhold til ZPO's § 12 ff. være frataget en stor del af deres anvendelsesområde.

27. Den omstændighed, at en pakkerejse er international, eller at rejsemålet ligger i udlandet, etablerer ikke en relevant relation til udlandet. Der kræves mindst en normativ relation til udlandet, som (i et tilfælde som det foreliggende) ikke ses at foreligge. Det relevante rejsekontraktforhold indgås mellem to retssubjekter med bopæl i indlandet. Det er kun kontraktens genstand, der vedrører en international pakkerejse. En eventuel forstyrrelse i de forpligtelser i udlandet, som sagsøgte har påtaget sig ved kontrakten, udgør imidlertid kun en faktisk udlandsrelation, som indgår i et allerede eksisterende, oprindeligt indenlandsk retsforhold, og udgør en ren følge af de kontraktlige aftaler. **[Org. s. 10]**

2.

28. Heroverfor vil en vægtig stemme i retslitteraturen [udelades] ikke uden videre kræve, at sagsøgeren og sagsøgte skal have bopæl i to forskellige medlemsstater, for at der foreligger en grænseoverskridende relation. Dette kan ikke udledes af ordlyden i artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215, hverken i den tyske, den engelske eller den franske version. I stedet præciserede EU-lovgiver ved den nye affattelse af artikel 18 i forordning nr. 1215 i modsætning til artikel 16 i forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000, at forbrugeren kan føre sagen ved retten på det sted, hvor han har sin bopæl, uafhængigt af det sted, hvor den erhvervsdrivende har hjemsted.

29. Desuden forudsætter artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 1215, som forordningens artikel 17 refererer til, kun, at sagsøgte har bopæl i en medlemsstat. Bemyndigelsesgrundlaget i artikel 67, stk. 4, TEUF og artikel 81, stk. 1, stk. 2, litra a), c) og e), TEUF indeholder lige så lidt som artikel 1, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1215 en sådan bestemmelse. Der kan heller ikke udledes et andet resultat af artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1215. I denne forbindelse henvises der til, at Domstolen allerede i Owusu-sagen ([udelades] [dom af 1.3.2005, C-281/02, EU:C:2005:120] vedrørende forgængerbestemmelsen i Bruxelleskonventionens artikel 2, stk. 1) overbevisende anførte, at det ikke skader dens anvendelighed, hvis sagsøgeren og sagsøgte har bopæl i samme medlemsstat. Denne doms indhold kan overføres på artikel 2, stk. 1, i forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 og dermed også på den efterfølgende retsakt artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1215. Dette fremgår af 34. betragtning, andet punktum, til forordning nr. 1215. I øvrigt underbygger artikel 24, nr. 1), andet punktum, i forordning nr. 1215, at det forhold, at parterne har bopæl på samme medlemsstats område, ikke på forhånd er til hinder for den afledte retsakt. I denne bestemmelse indførte EU-lovgiver i forbindelse med enekompetencen for visse sager om leje eller forpagtning af fast ejendom en mulighed for at vælge værneting i en situation, hvor ejer og lejer eller forpagter har bopæl på samme medlemsstats område. Hvis forordning nr. 1215 ikke finder anvendelse, når sagsøgeren og den sagsøgte har bopæl på samme medlemsstats område, ville man aldrig nå frem til forordningens artikel 24, nr. 1), andet punktum. EU-lovgiver må således også have haft »uægte **[org. s. 11]** indlandssager« med i tankerne. Resultatet kan også understreges af den nye affattelse af artikel 25, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1215. Denne vedrører aftaler om værneting mellem parterne »uanset deres

bopæl«. Den generelle antagelse, at forordning nr. 1215 *a priori* udelukker tilfælde, hvor sagsøgeren og sagsøgte har bopæl på samme medlemsstats område, fra sit anvendelsesområde, savner ethvert grundlag. Tværtimod dokumenterer netop artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1215 i lyset af Domstolens overførte Owusu-doktrin samt eksempelvis forordningens artikel 24, nr. 1), andet punktum, og artikel 25, stk. 1, første punktum, det modsatte.

E.

30. En national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres, er pligtig at udsætte sagen og indbringe den for Domstolen, såfremt et spørgsmål om fortolkningen af EU-retten rejses (artikel 267, stk. 3, TEUF). En ret er en forelæggelsespligtig ret i sidste instans, hvis dens afgørelse i den konkrete sag ikke kan appelleres [udelades].
31. Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) er kompetent til at træffe den endelige afgørelse om rettens stedlige kompetence eller manglende stedlige kompetence.
32. Inden sagen realitetsbehandles, skal den pågældende Landgericht (den regionale ret i første instans) prøve sin egen funktionelle, saglige, stedlige og internationale kompetence [udelades].
33. Såfremt den forelæggende Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) anser sig for stedligt kompetent og efter en realitetsbehandling af sagen tilkender sagsøgeren erstatning for svie og smerte og erstatning for tabene som følge af faldet, kan denne afgørelse vedrørende konstateringen af den stedlige kompetence i henhold til ZPO's § 513, stk. 2, ikke prøves af appeldomstolen, hvilket har som konsekvens, at sagsøgeren i tilfælde af en fortolkning af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1215 som bestemmelse om den stedlige kompetence, som eventuelt ikke er i overensstemmelse med EU-retten, under tilsidesættelse af GG's artikel 101, stk. 1, andet punktum, uigenkaldeligt vil være frataget retten til domstolsprøvelse ved en domstol, der er oprettet ved lov.
34. I tilfælde af, at Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) ikke anser sig for stedligt kompetent, skal **[org. s. 12]** Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) i henhold til sagsøgerens subsidiære påstand, som er nedlagt for dette tilfælde, i henhold til ZPO's § 281, stk. 1, henvise sagen til Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover). Denne kendelse vil ikke kunne kæres, og Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover) vil i henhold til ZPO's § 281, stk. 2, andet punktum, være bundet af Landgericht Mainz' (den regionale ret i første instans i Mainz) afgørelse om rettens stedlige kompetence.
35. EU-rettens korrekte fortolkning er heller ikke så åbenlys, at der ikke resterer rimelig tvivl («acte clair» som omhandlet i Domstolens Cilfit-retspraksis, [udelades] dom af 6.10.1982, Cilfit m.fl., 283/81, EU:C:1982:335).

36. Det præjudicielle spørgsmål er hidtil heller ikke blevet besvaret i Domstolens praksis. Domstolens afgørelse [udelades] (dom af 14.11.2013, Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735), som citeres i en del af den nationale retspraksis, vedrører artikel 16 i forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000, som ikke har helt samme ordlyd som artikel 18 i forordning nr. 1215. Desuden kan denne afgørelse heller ikke anvendes til at afklare det præjudicielle spørgsmål allerede af den grund, at udlandsrelationen i den pågældende sag skyldtes, at rejseformidleren havde hjemsted i en anden medlemsstat end forbrugeren og rejsearrangøren, og Domstolen derfor ikke klassificerede retsforholdet mellem den rejsende og rejsearrangøren som »rent internt«, men som uadskilleligt fra retsforholdet mellem den rejsende og rejseformidleren. En sådan udlandsrelation foreligger imidlertid ikke i den foreliggende sag; en udlandsrelation kan kun følge af selve rejsemålet.
37. Landgericht Mainz (den regionale ret i første instans i Mainz) er derfor i henhold til artikel 267, stk. 1, litra a), og stk. 3 TEUF forpligtet til at forelægge det i kendelsens konklusion nævnte spørgsmål for Domstolen og udsætte den forelagte sag, indtil sagen for Domstolen er afsluttet.

[Udelades]